

El mapa més recent de les Pitiüses. Característiques tècniques i toponímiques

per Antoni Ordinas Garau i Climent Picornell Bauzà

Des de la més remota antiguitat el poder, amb el que suposa de control i/o domini del territori, ha necessitat la cartografia i se n'ha servit. Així, volem explicar les elementals raons que han obligat el Govern Balear, a través de la Conselleria d'Obres Públiques i Ordenació del Territori, a finançar l'aixecament d'un mapa topogràfic a escala 1:5.000 per a la totalitat de l'arxipèlag balear. La realització d'aquest mapa, en el cas de les Pitiüses, ha estat a càrrec exclusivament de l'Institut Cartogràfic de Catalunya (ICC), organisme dependent de la Generalitat que compta amb tecnologia capdavantera per a la seva elaboració. En canvi, per a l'obtenció de la informació toponímica i a causa de les seves peculiaritats, l'ICC delegà la tasca en el Departament de Ciències de la Terra de la Universitat de les Illes Balears que, a la vegada i per a l'àmbit de l'illa d'Eivissa, sol·licità l'ajuda de l'Institut d'Estudis Eivissencs, el qual facilità l'equip de persones encarregat del recull.

Característiques tècniques

El mapa topogràfic a escala 1:5.000 de les Pitiüses es compon d'un total de 131 fulls, dels quals 100 corresponen a l'illa d'Eivissa i els 31 restants, a la de Formentera. La divisió del territori representat es fa a partir dels fulls a escala 1:50.000, de manera que de cada full s'obtenen 64 fulls a escala 1:5.000. Els fulls de referència a escala 1:50.000 corresponen als números 772, 773, 798, 799 i 824 per a Eivissa; i els 824, 825, 849 i 850 per a Formentera. Cada full a escala 1:5.000 representa una

superfície que sobrepassa lleugerament els 8 km², producte aproximadament d'uns 4 km de longitud per 2 km de latitud. L'altimetria queda reflectida mitjançant corbes de nivell amb una equidistància de 5 m i amb corbes mestres cada 25 m amb les corresponents indicacions de les cotes d'altitud. La projecció i el sistema de coordenades emprats són els de la U.T.M.; l'el·lipsoide de referència, l'internacional o de Hayford (1924); i el *datum*, el de Postdam. La planimetria ofereix acurada informació sobre la xarxa hidrogràfica, la ubicació del poblament i tota classe d'infraestructures, les comunicacions (amb indicació de les fites quilomètriques), la distribució de la vegetació i dels conreus, la divisió administrativa per municipis i l'emplaçament dels senyals lluminosos litorals per a la navegació marítima. La restitució fotogramètrica s'ha fet a partir de fotografia aèria obtinguda en vols realitzats l'octubre del 1988, data que, per tant,

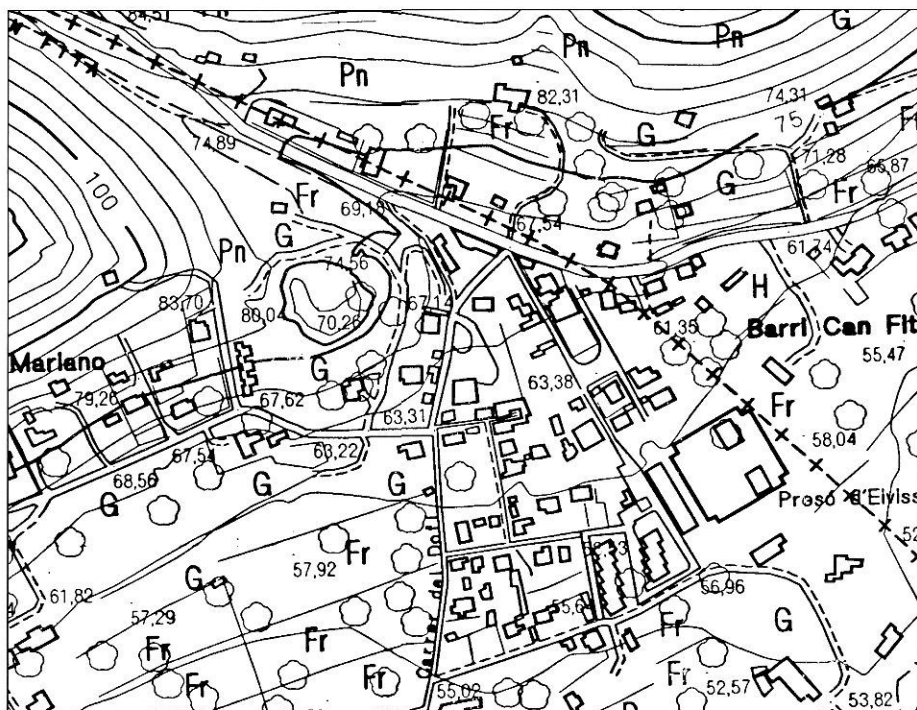
fixa el límit de l'actualització planimètrica.

El tractament informàtic de les dades obtingudes a través d'un sistema d'informació geogràfica dóna múltiples possibilitats a l'hora d'explotar la informació. Finalment, la utilització dels colors, que arrodoneix el valor pràctic del mapa, juntament amb la precisió planimètrica i la gran escala, donen com a resultat una cartografia d'alta qualitat, el que ens situa no sols davant el més recent, sinó també el millor mapa fins ara aixecat de les Pitiüses.

La toponímia

Al conjunt de la informació altimètrica i planimètrica abans descrita s'afegeix, a més, el sostre relatiu a la toponímia, perquè, sense ell, no debades es diu que un mapa és mut.

El recull toponímic per vestir el mapa topogràfic de les Pitiüses es realitzà durant el període 1991-1992 i aconseguí reunir a partir del treball de camp i l'enquesta

oral un total de 8.062 topònims, 6.979 pertanyents a l'illa d'Eivissa i 1.083 a la de Formentera; els corresponen unes densitats de 12,9 i 13,2 topònims/km² respectivament, i resulta una mitjana de 12,9 topònims/km² pel conjunt pitiús. No obstant això, cal advertir que no apareix la totalitat d'aquesta toponímia plasmada sobre el mapa; pel seu caràcter topogràfic, els noms de lloc són objecte d'una selecció i una composició que no sempre permeten la reproducció exhaustiva, ja que aquesta pot suposar el detriment de la resta de les capes d'informació ja referides. Malgrat tot, es tracta sens dubte del major recull toponímic realitzat fins a hores d'ara tant per al conjunt de les Pitiüses com per a cada una de les illes considerades individualment. Això implica una important passa de cara al salvament d'una significativa part de la toponímia pitiüsa i, en definitiva, del nostre patrimoni cultural, que ha de facilitar la tasca —urgentíssima, per altra banda— d'aquells que, com Enric Ribes, ja han començat a recollir exhaustivament els noms d'indrets concrets del territori.

Per a la grafia dels noms de lloc, s'han seguit els criteris establerts al Decret 36/1988 de la Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear, completats pels de l'Institut Cartogràfic de Catalunya, sobre el manteniment de l'article salat, l'ús de majúscules i minúscules i la forma oficial dels topònims, entre altres.

El resultat és un mapa que, per totes aquestes qualitats que hem anat desgranant, esdevé una eina molt útil per a tots, professionals i investigadors, administracions municipals i autonòmiques, que des de qualsevol òptica necessitin acudir a un suport cartogràfic, la disponibilitat del qual ens situa en una posició privilegiada dins el panorama cartogràfic arreu de l'Estat Espanyol.

ANTONI ORDINAS GARAU
CLIMENT PICORNELL
BAUZÀ

(Dept. de Ciències de la Terra.
Universitat de les Illes Balears)

Homenatge a promogut per Llengua Cata

L'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana el mes de desembre de l'any passat va retre homenatge a Marià Villangómez amb motiu del seu 80e aniversari. Hi col·laboraren diverses institucions, entre d'elles l'Institut d'Estudis Eivissencs i la revista EIVISSA. Els diversos articles que publicam en aquest número sobre l'obra de Villangómez volen ser l'homenatge al nostre escriptor i també conseller de redacció de la revista. Els múltiples actes varen ser coordinats per Xavier Abraham. L'acte central es va celebrar el dia 11 a l'Auditori de Cas Serres amb una lectura poètica amb la participació de poetes d'Eivissa, Mallorca, Menorca, València i Catalunya. Al final de l'acte i en representació de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, el Vice-president per a les illes, Ponç Pons, pronunciava el parlament que tot seguit transcrivim.

Senyores i senyors, amics, amigues, autoritats... avui, eivissencs tots:

Com deia, ple de raó, Sant Efrem el siríà: "Un bon discurs, és argent, però el silenci és or pur", i després d'escoltar els versos de tots aquests companys meus en homenatge al poeta, Poeta amb majúscula, Marià Villangómez, m'agradaria callar i no haver de tancar un acte com

aquest que és intancable, perquè avui la poesia s'ha encarnat en l'obra i la figura d'un gran home singular, modelic, humaníssim, i ha posseït solidària (qui pot tancar la poesia?) l'ànima d'Eivissa.

No l'Eivissa dels famosos, ni la *jet set* ni de tant de turisme esvalotat, sinó l'Eivissa del poble, la familiar, la que pensa, viu i parla encara en lo pus bell catalanesc del món, l'Eivissa que no ha perdut,

Moment de l'acte d'homenatge celebrat a l'Auditori de Cas Serres.

